

اثر بخشی تئاتر مجادله بر تاب آوری و خودکارآمدی تعاملی دانش آموزان ابتدایی

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۰۱/۱۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۳/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۶

تاریخ چاپ نهایی: ۱۴۰۳/۰۳/۲۰

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین اثربخشی تئاتر مجادله بر تاب آوری و خودکارآمدی تعاملی دانش آموزان مقطع ابتدایی بود. این پژوهش به روش نیمه آزمایشی با طرح پیش آزمون-پس آزمون همراه با گروه کنترل انجام شد. نمونه شامل ۳۶ دانش آموز پسر پایه چهارم ابتدایی شهر بابل بود که به صورت در دسترس انتخاب و به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل گمارده شدند. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس توانمندی اجتماعی-هیجانی و تاب آوری و مقیاس خودکارآمدی تعاملی با همسالان بود. گروه آزمایش در شش جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تئاتر مجادله شرکت کرد، در حالی که گروه کنترل مداخله‌ای دریافت نکرد. داده‌ها با استفاده از تحلیل کوواریانس چندمتغیره تحلیل شدند. نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیره نشان داد بین دو گروه در تاب آوری ($P < 0.01$; $\eta^2 = 0.734$) و خودکارآمدی تعاملی ($P < 0.01$; $\eta^2 = 0.439$) تفاوت معنادار وجود دارد. همچنین در سطح زیرمقیاس‌ها، تأثیر مداخله بر توانمندی اجتماعی ($\eta^2 = 0.601$) و همدلی ($\eta^2 = 0.231$) معنادار بود، در حالی که بر خودتنظیمی هیجانی و مسئولیت‌پذیری اثر معناداری مشاهده نشد. یافته‌ها نشان می‌دهد تئاتر مجادله به عنوان یک مداخله مبتنی بر هنر، روشی مؤثر برای بهبود تاب آوری و خودکارآمدی تعاملی دانش آموزان ابتدایی است و می‌تواند در محیط‌های آموزشی برای ارتقای سلامت روان و مهارت‌های اجتماعی به کار گرفته شود.

کلیدواژه‌گان: تئاتر مجادله، تاب آوری، خودکارآمدی تعاملی، دانش آموزان ابتدایی، مداخله مبتنی

بر هنر

HEALTH PSYCHOLOGY AND
BEHAVIORAL DISORDERS

روانشناسی سلامت و اختلالات رفتاری

حسنا شهاب‌انداز^۱، سمیه رباط‌میلی^{۲*}

۱. کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۲. استادیار، دانشکده حکمرانی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول:

robatmili.s@ut.ac.ir

شیوه استناددهی: شهاب‌انداز، حسنا، و رباط‌میلی، سمیه. (۱۴۰۳). اثربخشی تئاتر مجادله بر تاب آوری و خودکارآمدی تعاملی دانش آموزان ابتدایی. *روانشناسی سلامت و اختلالات رفتاری*. ۱۳-۱۱.

The Effectiveness of Forum Theatre on Resilience and Interactional Self-Efficacy of Elementary School Students

Submit Date: 2024-04-11

Revise Date: 2024-05-22

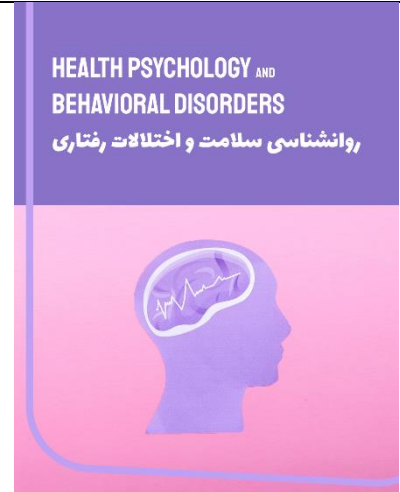
Accept Date: 2024-05-26

Final Publish Date: 2024-06-09

Abstract

The present study aimed to determine the effectiveness of Forum Theatre on resilience and interactional self-efficacy among elementary school students. This study employed a quasi-experimental pretest–posttest design with a control group. The sample consisted of 36 fourth-grade male elementary school students in Babol, selected through convenience sampling and randomly assigned to experimental and control groups. Data collection tools included the Social-Emotional Assets and Resilience Scales and the Children’s Self-Efficacy for Peer Interaction Scale. The experimental group participated in six 90-minute Forum Theatre sessions, while the control group received no intervention. Data were analyzed using multivariate analysis of covariance (MANCOVA). The results indicated significant differences between the two groups in resilience ($p < 0.01$; $\eta^2 = 0.734$) and interactional self-efficacy ($p < 0.01$; $\eta^2 = 0.439$). At the subscale level, significant effects were observed for social competence ($\eta^2 = 0.601$) and empathy ($\eta^2 = 0.231$), whereas no significant effects were found for emotional self-regulation and responsibility. Forum Theatre is an effective arts-based intervention for enhancing resilience and interactional self-efficacy among elementary school students and can be applied in educational settings to promote psychological well-being and social skills.

Keywords: *Forum Theatre, Resilience, Interactional Self-Efficacy, Elementary School Students, Arts-Based Intervention*

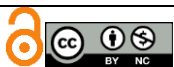
Hosna Shahabandaz¹, Somaye Robotmili^{2*}

1. Master of Clinical Psychology, Psychology Department, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. Assistant Professor, School of Governance, University of Tehran, Tehran, Iran

*Corresponding Author's Email: hatami513@gmail.com

How to cite: M Shahabandaz, H., & Robotmili, R. (2024). The Effectiveness of Forum Theatre on Resilience and Interactional Self-Efficacy of Elementary School Students. *Health Psychology and Behavioral Disorders*, 2(1), 1-13.

دوره کودکی یکی از حساس‌ترین مراحل رشد انسان است که در آن پایه‌های اساسی سلامت روان، مهارت‌های اجتماعی و سازگاری هیجانی شکل می‌گیرد. در این دوره، کودکان در بسترهای آموزشی به‌ویژه مدرسه، با مجموعه‌ای از چالش‌های بین‌فردی، هیجانی و شناختی مواجه می‌شوند که می‌تواند مسیر رشد آنان را تحت‌تأثیر قرار دهد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که کیفیت تجربه‌های اجتماعی و هیجانی در این دوره، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری پیامدهای بلندمدت روان‌شناختی و اجتماعی دارد؛ به‌گونه‌ای که ضعف در مهارت‌های اساسی می‌تواند زمینه‌ساز بروز مشکلات روانی و رفتاری در آینده شود (Doll & Song, 2023; Lee, 2022). در این میان، توجه به متغیرهای کلیدی مانند تاب‌آوری و خودکارآمدی به‌عنوان سازه‌های بنیادی در سلامت روان کودکان، اهمیت ویژه‌ای یافته است.

تاب‌آوری به‌عنوان توانایی سازگاری مثبت در مواجهه با فشارها، چالش‌ها و شرایط دشوار تعریف می‌شود و یکی از عوامل محافظتی مهم در برابر آسیب‌های روانی به‌شمار می‌رود. این سازه، ماهیتی چندبعدی دارد و شامل تعامل پیچیده‌ای از عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی است (Watters et al., 2023). مطالعات متعدد نشان داده‌اند که سطح پایین تاب‌آوری با پیامدهای منفی نظیر افسردگی، اضطراب و کاهش کیفیت زندگی در کودکان و نوجوانان مرتبط است (Chang et al., 2018; Kim et al., 2019). در مقابل، کودکانی که از سطح بالاتری از تاب‌آوری برخوردارند، توانایی بیشتری در مقابله با استرس، حل مسئله و حفظ بهزیستی روانی دارند (Brendtro, 2019). همچنین، تاب‌آوری به‌عنوان یک عامل میانجی در رابطه بین تجارب آسیب‌زا و سلامت روان عمل می‌کند و می‌تواند اثرات منفی این تجارب را کاهش دهد (Watters et al., 2023).

در کنار تاب‌آوری، خودکارآمدی نیز یکی از سازه‌های اساسی در تبیین رفتار انسان است. نظریه شناختی-اجتماعی بندورا، خودکارآمدی را به‌عنوان باور فرد نسبت به توانایی‌های خود در انجام موفقیت‌آمیز وظایف تعریف می‌کند (Bandura, 1977). این باور نقش مهمی در انتخاب رفتار، میزان تلاش، پشتکار و نحوه مواجهه با چالش‌ها ایفا می‌کند (Bandura, 2014). در محیط مدرسه، نوع خاصی از خودکارآمدی که اهمیت ویژه‌ای دارد، خودکارآمدی تعاملی است؛ یعنی باور کودک نسبت به توانایی خود در برقراری تعامل مؤثر با همسالان (Wheeler & Ladd, 1982). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که خودکارآمدی تعاملی با بهزیستی روانی، سازگاری اجتماعی و کاهش مشکلات رفتاری ارتباط مثبت دارد (Hua & Howell, 2022; Kim et al., 2019). در مقابل، سطوح پایین خودکارآمدی می‌تواند به احساس درماندگی، انزوای اجتماعی و کاهش عملکرد تحصیلی منجر شود (Hosseini Chari, 2007).

با توجه به اهمیت این دو سازه، شناسایی و به‌کارگیری مداخلات مؤثر برای ارتقای تاب‌آوری و خودکارآمدی در کودکان، به‌ویژه در محیط‌های آموزشی، ضرورتی اساسی به‌شمار می‌رود. در سال‌های اخیر، مداخلات مبتنی بر هنر به‌عنوان رویکردهایی نوین و چندبعدی در حوزه روان‌شناسی و آموزش مورد توجه قرار گرفته‌اند. این مداخلات از طریق درگیرسازی فعال فرد در فرایندهای خلاقانه، می‌توانند ابعاد شناختی، هیجانی و اجتماعی را به‌طور هم‌زمان تحت‌تأثیر قرار دهند (Sappa & Barabasch, 2020). در این میان، تئاتر مجادله به‌عنوان یکی از شاخص‌ترین فنون تئاتر شورایی، جایگاه ویژه‌ای یافته است.

تئاتر مجادله که توسط آگوستو بوال تو سعه یافته، یک روش تعاملی و مشارکتی است که در آن مرز میان بازیگر و تماشاگر از بین می‌رود و افراد به‌عنوان «تماشا-بازیگر» در فرایند نمایش مشارکت فعال دارند. در این رویکرد، شرکت‌کنندگان می‌توانند موقعیت‌های مسئله‌دار را بازآفرینی کرده و راه‌حل‌های مختلف را در یک فضای امن و حمایتی آزمایش کنند (Hammond, 2013; Usakli, 2021). این ویژگی، تئاتر مجادله را به ابزاری قدرتمند برای یادگیری تجربی، تقویت آگاهی انتقادی و توسعه مهارت‌های اجتماعی تبدیل کرده است (Bettman, 2020).

از منظر نظری، تئاتر مجادله با تأکید بر تجربه‌های تسلط، مشاهده و تعامل اجتماعی، با اصول نظریه خودکارآمدی بندورا همخوانی دارد. در این چارچوب، مشارکت فعال در ایفای نقش‌ها و مشاهده موفقیت دیگران، می‌تواند باورهای خودکارآمدی را تقویت کند (Bandura, 2014).

همچنین، این رویکرد از طریق فراهم‌سازی فرصت‌هایی برای مواجهه ایمن با موقعیت‌های چالش‌برانگیز، به تقویت تاب‌آوری کمک می‌کند (Ryland & Scholte, 2019).

شواهد تجربی نیز مؤید اثربخشی تئاتر مجادله در ارتقای مؤلفه‌های روان‌شناختی هستند. مطالعات نشان داده‌اند که این رویکرد می‌تواند به افزایش همدلی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی منجر شود (Briones et al., 2022; Wei et al., 2023). همچنین، پژوهش‌ها حاکی از آن است که مداخلات مبتنی بر تئاتر، خودکارآمدی را در گروه‌های مختلف افزایش می‌دهند (Eyup, 2023; Ganzermiller, 2022; Taylor et al., 2018). علاوه بر این، تئاتر مجادله در کاهش مشکلاتی نظیر اضطراب اجتماعی و قلدری نیز مؤثر گزارش شده است (Bhukhanwala, 2014; Felsman et al., 2019). در سطح رفتاری، این رویکرد می‌تواند تغییرات معناداری در نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی ایجاد کند (Thambu & Rahman, 2017).

در حوزه تاب‌آوری نیز پژوهش‌های متعددی به اثربخشی مداخلات نمایشی اشاره کرده‌اند. به‌عنوان مثال، نتایج برخی مطالعات نشان داده است که تئاتر مجادله می‌تواند به تقویت تاب‌آوری روانی-اجتماعی از طریق افزایش تعامل، همکاری و همدلی کمک کند (Babusyte et al., 2020; Sappa & Barabasch, 2015). همچنین، مداخلات مبتنی بر هنر از جمله درام‌تراپی، تأثیر مثبتی بر تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی نشان داده‌اند (Amiri, 2022).

با وجود این، بخش قابل‌توجهی از پژوهش‌های موجود بر گروه‌های بزرگسال یا نوجوانان متمرکز بوده و بررسی اثربخشی تئاتر مجادله در کودکان، به‌ویژه در بافت‌های فرهنگی مختلف، همچنان محدود است. در ایران نیز اگرچه برخی مطالعات به بررسی تأثیر این رویکرد بر متغیرهایی مانند بخشش و قدردانی پرداخته‌اند، اما پژوهش‌هایی که به‌طور هم‌زمان تاب‌آوری و خودکارآمدی تعاملی را در دانش‌آموزان ابتدایی بررسی کنند، بسیار اندک است (Salamat & Sheikholeslami, 2021). این خلأ پژوهشی نشان‌دهنده ضرورت انجام مطالعات بیشتر در این حوزه است.

از سوی دیگر، ابزارهای استاندارد برای سنجش این سازه‌ها در کودکان وجود دارد که امکان ارزیابی دقیق اثر مداخلات را فراهم می‌سازد. مقیاس‌های تاب‌آوری و توانمندی اجتماعی-هیجانی و نیز مقیاس‌های خودکارآمدی تعامل با همسالان، از جمله ابزارهای معتبر در این زمینه هستند (Merrell, 2011; Wheeler & Ladd, 1982). استفاده از این ابزارها در کنار روش‌های آماری پیشرفته، امکان بررسی دقیق‌تر اثرات مداخلات را فراهم می‌کند.

با توجه به اهمیت ارتقای سلامت روان کودکان، نقش کلیدی تاب‌آوری و خودکارآمدی در سازگاری فردی و اجتماعی، و ظرفیت‌های بالقوه تئاتر مجادله به‌عنوان یک مداخله مبتنی بر هنر، انجام پژوهش‌هایی در این زمینه ضروری به نظر می‌رسد. علاوه بر این، بررسی اثربخشی این رویکرد در محیط‌های آموزشی می‌تواند راهکارهای عملی و کاربردی برای معلمان، مشاوران و برنامه‌ریزان آموزشی فراهم آورد. بنابراین، هدف پژوهش حاضر تعیین اثربخشی تئاتر مجادله بر تاب‌آوری و خودکارآمدی تعاملی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر به‌روش نیمه‌آزمایشی (Quasi-Experimental) با طرح پیش‌آزمون (Pretest) و پس‌آزمون (Posttest) همراه با گروه کنترل (Control Group) انجام شد. جامعه آماری (Statistical Population) را تمامی دانش‌آموزان پسر مقطع ابتدایی (Elementary School) شهر بابل در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ تشکیل دادند. از میان آن‌ها ۳۶ دانش‌آموز پسر ۱۰ تا ۱۱ ساله کلاس چهارم با روش نمونه‌گیری در دسترس (Convenience Sampling) و همسان‌سازی نسبی (Relative Matching) از لحاظ سن و جنس انتخاب شدند. سپس به‌طور تصادفی (Random Assignment) در دو گروه آزمایش (Experimental Group) (۱۸ نفر) و کنترل (Control Group) (۱۸ نفر) قرار گرفتند.

ملاک‌های ورود (Inclusion Criteria) آزمودنی‌ها به پژوهش عبارت بود از: حداقل سن ۱۰ سال؛ جنسیت پسر؛ اشتغال به تحصیل در مقطع ابتدایی؛ تحت سرپرستی والدین بودن؛ و رضایت آگاهانه (Informed Consent) از سوی دانش‌آموز و والدین. ملاک‌های خروج (Exclusion Criteria) آزمودنی‌ها شامل ابتلا به اختلالات شدید روانی (Severe Mental Disorders) براساس گزارش مدرسه و والدین، مصرف داروهای ضدروان‌پریشی (Antipsychotic Medications)، شرکت هم‌زمان در مداخلات روان‌شناختی مشابه (Social Similar Psychological Interventions) و غیبت بیش از دو جلسه از کارگاه بود. در گروه آزمایش، دو نفر به دلیل غیبت بیش از دو جلسه و مخدوش بودن پرسشنامه (Invalid Questionnaire) از مطالعه خارج شدند؛ بنابراین تحلیل نهایی (Final Analysis) بر روی ۳۴ نفر (۱۶ نفر گروه آزمایش و ۱۸ نفر گروه کنترل) انجام شد. برای گردآوری داده‌ها (Data Collection) ابزارهای زیر به کار رفت.

پرسشنامه توانمندی اجتماعی هیجانی و تاب‌آوری (SEARS) (Social-Emotional Assets and Resilience Scales): این مقیاس توسط مرل و همکاران در سال ۲۰۱۱ طراحی شد (مرل و همکاران، ۲۰۱۱) (Merrell et al). این ابزار ۵۲ سؤال دارد که در طیف لیکرت (Likert Scale) چهارگزینه‌ای (هیچ‌وقت=۰، گاهی=۱، اغلب=۲، همیشه=۳) نمره‌گذاری می‌شود. مقیاس علاوه بر نمره کلی، چهار زیرمقیاس (Subscales) را در بر می‌گیرد: خودتنظیمی هیجانی (Emotional Self-Regulation) (۲۰ سؤال)، توانمندی اجتماعی (Social Competence) (۱۲ سؤال)، همدلی (Empathy) (۶ سؤال) و مسئولیت‌پذیری (Responsibility) (۱۴ سؤال). نمرات بالاتر نشان‌دهنده سطح بالاتری از تاب‌آوری (Resilience) و توانمندی اجتماعی هیجانی (Social-Emotional Competence) است. در پژوهش مرل و همکاران، پایایی آزمون-بازآزمون (Test-Retest Reliability) نسخه کودک ۰/۸۱ و روایی (Validity) بین ۰/۶۷ تا ۰/۷۲ گزارش شد (مرل و همکاران، ۲۰۱۱) (Merrell et al). در ایران، حسینی‌یزدی و همکاران (۱۳۹۴) این ابزار را بررسی و آلفای کرونباخ (Cronbach's Alpha) کلی را ۰/۷۸ گزارش کردند. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد.

پرسشنامه خودکارآمدی کودکان برای تعامل با همسالان (Children's Self-Efficacy for Peer Interaction Scale): این مقیاس توسط ویلر و لد در سال ۱۹۸۲ برای سنجش خودکارآمدی (Self-Efficacy) کودکان پایه سوم تا پنجم ابتدایی در اجرای مهارت‌های متقاعدکننده کلامی اجتماعی (Social Verbal Persuasion Skills) طراحی شد (ویلر و لد، ۱۹۸۲) (Wheeler & Ladd). این ابزار ۲۲ گویه دارد که در طیف لیکرت (Likert Scale) چهارگزینه‌ای (خیلی سخت=۱، سخت=۲، آسان=۳، خیلی آسان=۴) نمره‌گذاری می‌شود. مقیاس علاوه بر نمره کلی، دو زیرمقیاس را در بر می‌گیرد: موقعیت بدون تعارض (Non-Conflict Situation) (۱۰ سؤال) و موقعیت تعارض‌آمیز (Conflict Situation) (۱۲ سؤال). نمرات بالاتر نشان‌دهنده سطح بالاتری از خودکارآمدی تعاملی (Interpersonal Self-Efficacy) است. ویلر و لد (ویلر و لد، ۱۹۸۲) (Wheeler & Ladd) روایی سازه (Construct Validity) و همگرایی (Convergent Validity) مقیاس را مطلوب گزارش کردند. در ایران، حسین‌چاری (۱۳۸۶) روایی محتوایی (Content Validity) و صوری (Face Validity) ابزار را مناسب ارزیابی و آلفای کرونباخ کلی ۰/۸۷ را گزارش کرد.

پروتکل مداخله تئاتر مجادله بر اساس مدل هموند (۲۰۱۵) طراحی و در قالب شش جلسه ۹۰ دقیقه‌ای هفتگی برای گروه آزمایش اجرا شد؛ به‌گونه‌ای که در ابتدای مداخله، ارزیابی خطر شامل بررسی ابعاد جسمی، روان‌شناختی و محرمانگی انجام گرفت و در تمام جلسات نیز فرایندهای نقش‌زدایی و مراقبت پسین به‌منظور حفظ ایمنی روانی شرکت‌کنندگان اعمال شد، در حالی که گروه کنترل هیچ‌گونه مداخله‌ای دریافت نکرد. جلسه اول به خوش‌آمدگویی، معرفی برنامه، تعیین قواعد گروهی، ایجاد فضای امن، اجرای بازی‌های آشنایی و تمرین‌های آشنایی‌زدایی برای افزایش آگاهی بدنی و حسی، ساخت ماشین ریتم و تمرین هماهنگی گروهی اختصاص داشت؛ جلسه دوم شامل مرور قواعد، اجرای بازی‌های اعتمادسازی و همکاری، تمرین‌های پویایی بدنی و بازی‌های وضعیتی برای شناسایی روابط قدرت بود؛ در جلسه سوم، منطق تئاتر مجسمه معرفی شد و شرکت‌کنندگان به مجسمه‌سازی فردی و دوتایی برای بازنمایی احساسات و روابط بین‌فردی پرداخته و مفهوم سرکوب را از طریق تصاویر بدنی کاوش کردند؛ جلسه چهارم به مجسمه‌سازی گروهی، پویاسازی تصاویر ایستا، خلق تصویر ایدئال و انتقال تدریجی به تئاتر مجادله

اختصاص یافت؛ در جلسه پنجم، منطق تئاتر مجادله، نقش تماشا-بازیگر و جوکر تبیین شد و فعالیت‌هایی مانند بداهه‌سازی هم‌زمان، شناسایی لحظات بحرانی و تحلیل راه‌حل‌های پیشنهادی اجرا گردید؛ و نهایتاً در جلسه ششم، اجرای کامل تئاتر مجادله انجام شد که طی آن صحنه‌های تعارض‌آمیز ارائه، در لحظه بحرانی متوقف، و شرکت‌کنندگان با ورود به صحنه به‌جای بازیگر سرکوب‌شده، راه‌حل‌های مختلف را آزمایش کرده و در پایان با بحث گروهی، نقش‌زدایی و جمع‌بندی، فرایند مداخله تکمیل شد.

روش اجرای پژوهش بدین ترتیب بود که پس از هماهنگی با مدیریت مدرسه و مشخص شدن جامعه آماری، از میان دانش‌آموزان واجد شرایط، افراد نمونه با روش نمونه‌گیری در دسترس وارد مطالعه شدند و سپس به‌طور تصادفی در دو گروه قرار گرفتند. پس از کسب رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان و والدین آن‌ها، پرسشنامه توانمندی اجتماعی هیجانی و تاب‌آوری (Social-Emotional Assets and Resilience Scales) و پرسشنامه خودکارآمدی کودکان برای تعامل با همسالان (Children's Self-Efficacy for Peer Interaction) توسط پژوهشگر توزیع شد. با توجه به سن شرکت‌کنندگان، سؤالات برای دانش‌آموزان روخوانی شد و محرمانگی اطلاعات تضمین گردید. جلسات کارگاه توسط محقق و یک تسهیلگر آموزش‌دیده در فضای کلاس درس برگزار شد. برای گروه آزمایش، برنامه مداخله تئاتر مجادله طی شش هفته اجرا شد. در پایان دوره مداخله، مجدداً پرسشنامه‌ها توسط هر دو گروه تکمیل شد. مجموع فرایند پژوهش سه ماه به طول انجامید. رعایت صداقت و امانت‌داری علمی، جلب رضایت آگاهانه آزمودنی‌ها و والدین آن‌ها، رعایت حق بی‌نام‌بودن مقیاس‌ها و ناشناس‌ماندن شرکت‌کنندگان، محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات و ایجاد جوی اطمینان‌بخش از جمله ملاحظات اخلاقی بود که پژوهشگر مدنظر قرار داد. پس از تأیید اثربخشی مداخله، کارگاه تئاتر مجادله برای گروه کنترل نیز برگزار شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، در بخش توصیفی از میانگین و انحراف معیار استفاده شد. در بخش تحلیل‌های استنباطی، هدف پژوهش با استفاده از روش تحلیل کوواریانس چندمتغیره (MANCOVA) (Multivariate Analysis of Covariance) و تحلیل کوواریانس تک‌متغیره (ANCOVA) (Analysis of Covariance) بررسی شد. پیش از اجرای تحلیل کوواریانس، پیش‌فرض‌های آن شامل نرمال بودن (آزمون شاپیرو-ویلک) (Shapiro-Wilk)، همگنی واریانس‌ها (آزمون لوین) (Levene's Test)، همگنی ماتریس کوواریانس (آزمون ام‌باکس) (Box's M Test) و معنادار نبودن تفاوت میانگین پیش‌آزمون گروه‌ها (آزمون t مستقل) بررسی شد. تمامی تحلیل‌ها در نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۰ انجام گرفت و سطح معناداری آزمون‌های آماری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

تمامی شرکت‌کنندگان پسر، ۱۰ تا ۱۱ ساله و دانش‌آموز کلاس چهارم ابتدایی بودند. از مجموع ۳۴ نفر نمونه نهایی، ۴۷/۱ درصد (۱۶ نفر) در گروه آزمایش و ۵۲/۹ درصد (۱۸ نفر) در گروه کنترل قرار داشتند. در جدول ۲ میانگین و انحراف معیار متغیرهای تاب‌آوری و خودکارآمدی تعاملی به تفکیک گروه‌ها و مراحل اندازه‌گیری گزارش شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای تاب‌آوری و خودکارآمدی تعاملی و زیرمقیاس‌های آن‌ها

متغیر	گروه	پیش‌آزمون	انحراف معیار	پس‌آزمون	انحراف معیار
تاب‌آوری (کل)	آزمایش	۱۴۶/۳۱	۱۳/۹۶۵	۱۴۹/۹۴	۱۵/۳۰۳
	کنترل	۱۴۹/۲۸	۱۹/۱۲۴	۱۴۹/۷۲	۱۲/۲۹۰
خودتنظیمی هیجانی	آزمایش	۵۶/۷۵	۶/۰۹۴	۵۷/۶۹	۸/۹۴۲
	کنترل	۵۷/۳۳	۸/۳۷۴	۵۷/۳۳	۵/۱۶۸
توانمندی اجتماعی	آزمایش	۳۳/۱۹	۳/۸۳۴	۳۶/۱۲	۲/۶۵۵
	کنترل	۳۶/۲۸	۴/۸۸۵	۳۵/۲۲	۵/۶۹۴
همدلی	آزمایش	۱۵/۲۵	۲/۷۹۳	۱۵/۴۴	۲/۸۹۸
	کنترل	۱۴/۶۱	۳/۳۲۸	۱۴/۵۶	۱/۹۷۷
مسئولیت‌پذیری	آزمایش	۳۸/۰۰	۴/۴۸۷	۳۸/۱۳	۳/۷۳۹

۵/۴۴۳	۳۸/۲۸	۶/۱۰۵	۳۸/۷۲	کنترل	خودکارآمدی تعاملی (کل)
۱۱/۵۳۲	۶۸/۰۶	۶/۴۲۸	۶۶/۶۳	آزمایش	
۱۱/۲۸۱	۶۱/۴۷	۱۱/۳۱۰	۶۴/۴۴	کنترل	موقعیت بدون تعارض
۶/۴۲۹	۲۹/۴۴	۳/۹۲۰	۲۹/۸۱	آزمایش	
۶/۰۷۰	۲۵/۵۶	۵/۷۶۱	۲۸/۳۹	کنترل	موقعیت تعارض آمیز
۶/۹۳۷	۳۸/۶۲	۳/۰۶۰	۳۶/۸۱	آزمایش	
۷/۹۶۹	۳۵/۵۹	۷/۹۸۹	۳۶/۰۶	کنترل	

براساس نتایج جدول ۱، بین میانگین متغیرهای اصلی در دو مرحلهٔ آزمون اختلاف وجود داشت. میانگین تاب‌آوری گروه آزمایش از ۱۴۶/۳۱ در پیش‌آزمون به ۱۴۹/۹۴ در پس‌آزمون افزایش یافت، در حالی‌که در گروه کنترل تقریباً ثابت ماند (از ۱۴۹/۲۸ به ۱۴۹/۷۲). در زیرمقیاس‌های تاب‌آوری، بیشترین تغییر مربوط به توانمندی اجتماعی گروه آزمایش بود (از ۳۳/۱۹ به ۳۶/۱۲). خودکارآمدی تعاملی گروه آزمایش از ۶۶/۶۳ به ۶۸/۰۶ افزایش یافت، اما در گروه کنترل از ۶۴/۴۴ به ۶۱/۴۷ کاهش یافت. این تفاوت به‌ویژه در زیرمقیاس موقعیت تعارض آمیز گروه آزمایش (از ۳۶/۸۱ به ۳۸/۶۲) مشهود بود.

پیش از انجام تحلیل‌های استنباطی، پیش‌فرض‌های آزمون‌های آماری بررسی شد. نتایج آزمون شاپیرو ویلک نشان داد، توزیع داده‌ها برای تمام متغیرها در هر دو گروه نرمال بود ($P > 0/05$). نتایج آزمون لوین مشخص کرد، تمام متغیرها در دو گروه همگنی واریانس داشتند ($P > 0/05$). نتایج آزمون ام‌باکس همگنی ماتریس‌های کوواریانس را تأیید کرد ($F = 0/205$, $Sig = 0/893$). همچنین آزمون t مستقل در مرحلهٔ پیش‌آزمون نشان داد، بین دو گروه در هیچ‌یک از متغیرها تفاوت معناداری وجود ندارد ($P > 0/05$)؛ بنابراین تمامی پیش‌فرض‌های لازم برای استفاده از تحلیل کوواریانس برقرار بود.

نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیره ($MANCOVA$) با کنترل نمرات پیش‌آزمون نشان داد، بین دو گروه آزمایش و کنترل در ترکیب خطی متغیرهای وابسته تفاوت معنادار وجود دارد. سطوح معناداری تمام آزمون‌های چندمتغیره کمتر از ۰/۰۵ بود (اثر پیلایی = ۰/۸۰۰، لامبدای ویلکز = ۰/۲۰۰، اثر هتلینگ = ۴/۰۰۱، بزرگ‌ترین ریشهٔ خطا = ۴/۰۰۱؛ $F(2 و 28) = 56/010$ ، $P = 0/0001$). نتیجهٔ این آزمون مشخص کرد، متغیر مستقل (تثاثر مجادله) بر حداقل یکی از متغیرهای وابسته (تاب‌آوری و خودکارآمدی تعاملی) مؤثر بود. از آنجاکه اثر چندمتغیره معنادار بود، برای مشخص کردن اینکه تفاوت دقیقاً در کدام متغیرها و زیرمقیاس‌ها بوده است، از تحلیل کوواریانس تک‌متغیره استفاده شد. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیره برای متغیرهای اصلی و تمامی زیرمقیاس‌ها در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲. نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیره ($ANCOVA$) پس‌آزمون متغیرهای وابسته اصلی و زیرمقیاس‌ها با کنترل پیش‌آزمون

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجهٔ آزادی	میانگین مجذورات	F	مقدار احتمال	مجذورات
متغیرهای وابسته اصلی							
تاب‌آوری (کل)	گروه	۱۵۸۴۹/۷۲۱	۱	۱۵۸۴۹/۷۲۱	۷۹/۹۹۲	$0/001 <$	۰/۷۳۴
	خطا	۵۷۴۶/۰۶۷	۲۹	۱۹۸/۱۴۰			
خودکارآمدی تعاملی (کل)	گروه	۲۹۳۴/۰۶۵	۱	۲۹۳۴/۰۶۵	۲۲/۶۶۸	$0/001 <$	۰/۴۳۹
	خطا	۳۷۵۳/۷۳۳	۲۹	۱۲۹/۴۳۹			
زیرمقیاس‌های تاب‌آوری							
خودتنظیمی هیجانی	گروه	—	۱	—	—	۰/۸۸۷	—
توانمندی اجتماعی	گروه	—	۱	—	—	۰/۰۳۶	۰/۶۰۱
همدلی	گروه	—	۱	—	—	۰/۰۴۳	۰/۲۳۱
مسئولیت‌پذیری	گروه	—	۱	—	—	۰/۷۱۵	—
زیرمقیاس‌های خودکارآمدی تعاملی							
موقعیت بدون تعارض	گروه	—	۱	—	—	۰/۰۱۳	۰/۱۸۹
موقعیت تعارض آمیز	گروه	—	۱	—	—	۰/۰۴۳	۰/۱۴۲

براساس نتایج جدول ۲، تئاتر مجادله بر تاب‌آوری ($F=79/992, P<0/001, \eta^2=0/734$) و خودکارآمدی تعاملی ($F=22/668, P<0/001, \eta^2=0/439$) دانش‌آموزان تأثیر معنادار داشت ($P<0/001$). بیشترین اندازه اثر مربوط به تاب‌آوری با اندازه اثر بزرگ بود. در سطح زیرمقیاس‌های تاب‌آوری، تئاتر مجادله بر توانمندی اجتماعی ($Sig=0/036, \eta^2=0/601$) و همدلی ($Sig=0/043, \eta^2=0/231$) تأثیر معنادار داشت. بیشترین تأثیر بر توانمندی اجتماعی بود. با این حال، تأثیر بر خودتنظیمی هیجانی ($Sig=0/887$) و مسئولیت‌پذیری معنادار نبود. در سطح زیرمقیاس‌های خودکارآمدی تعاملی، تئاتر مجادله بر هر دو زیرمقیاس موقعیت بدون تعارض ($Sig=0/715$) معنادار نبود. در سطح زیرمقیاس‌های خودکارآمدی تعاملی، تئاتر مجادله بر هر دو زیرمقیاس موقعیت بدون تعارض ($Sig=0/13, \eta^2=0/189$) و موقعیت تعارض‌آمیز ($Sig=0/043, \eta^2=0/142$) تأثیر معنادار داشت. به‌طور کلی، یافته‌ها نشان داد تئاتر مجادله بر تاب‌آوری و خودکارآمدی تعاملی دانش‌آموزان تأثیر معنادار و مثبت دارد؛ اما بر خودتنظیمی هیجانی و مسئولیت‌پذیری تأثیر معناداری نداشت.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی تئاتر مجادله بر تاب‌آوری و خودکارآمدی تعاملی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی انجام شد. یافته‌ها نشان داد که این مداخله تأثیر معنادار و مثبتی بر هر دو متغیر اصلی داشته است، به‌گونه‌ای که دانش‌آموزان گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل، افزایش قابل توجهی در تاب‌آوری و خودکارآمدی تعاملی نشان دادند. همچنین در سطح زیرمقیاس‌ها، بیشترین اثر مربوط به توانمندی اجتماعی و همدلی بود، در حالی که تأثیر بر خودتنظیمی هیجانی و مسئولیت‌پذیری معنادار نبود. این نتایج به‌طور کلی نشان می‌دهد که تئاتر مجادله به‌عنوان یک مداخله مبتنی بر هنر، قادر است برخی از مؤلفه‌های کلیدی رشد اجتماعی-هیجانی را در کودکان به‌طور مؤثر تقویت کند. یافته‌های مربوط به افزایش تاب‌آوری با نتایج پژوهش‌های پیشین همسو است. مطالعات نشان داده‌اند که تاب‌آوری به‌عنوان یک سازه پویا، تحت تأثیر تجربه‌های یادگیری اجتماعی و محیطی قرار دارد و می‌توان آن را از طریق مداخلات هدفمند ارتقا داد (Doll & Song, 2023; Lee, 2022). در همین راستا، پژوهش‌های مبتنی بر تئاتر مجادله نشان داده‌اند که این رویکرد از طریق درگیرسازی فعال افراد در موقعیت‌های چالش‌برانگیز و فراهم‌سازی فرصت برای تمرین راهبردهای مقابله‌ای، به تقویت تاب‌آوری منجر می‌شود (Ryland & Scholte, 2019; Sappa & Barabach, 2020). همچنین، نتایج پژوهش‌های مرتبط نشان می‌دهد که فعالیت‌های نمایشی می‌توانند با افزایش تعاملات اجتماعی و تقویت مهارت‌های بین‌فردی، به بهبود تاب‌آوری روانی-اجتماعی کمک کنند (Babusyte et al., 2015). در تبیین این یافته می‌توان گفت که تئاتر مجادله با ایجاد یک فضای ایمن و حمایتی، امکان مواجهه کنترل‌شده با موقعیت‌های تنش‌زا را برای کودکان فراهم می‌کند. این فرایند به کودکان اجازه می‌دهد بدون ترس از پیامدهای واقعی، راه‌حل‌های مختلف را آزمایش کرده و مهارت‌های مقابله‌ای خود را تقویت کنند. چنین تجربه‌ای با مفهوم «سازگاری مثبت» که هسته اصلی تاب‌آوری است، همخوانی دارد (Watters et al., 2023). علاوه بر این، تبدیل تماشاگر به «تماشا-بازیگر» موجب افزایش حس کنترل و عاملیت در کودکان می‌شود که خود از عوامل مهم در تقویت تاب‌آوری محسوب می‌شود (Bettman, 2020).

نتایج مربوط به خودکارآمدی تعاملی نیز با پیشینه پژوهشی همسو است. نظریه بندورا تأکید می‌کند که خودکارآمدی از طریق چهار منبع اصلی شامل تجربه تسلط، تجربه مشاهده‌ای، ترغیب کلامی و حالات فیزیولوژیکی شکل می‌گیرد (Bandura, 1977, 2014). تئاتر مجادله بستری فراهم می‌کند که هر چهار منبع به‌طور هم‌زمان فعال می‌شوند؛ به‌گونه‌ای که کودکان با ایفای نقش، تجربه مستقیم موفقیت را کسب می‌کنند و از طریق مشاهده عملکرد همسالان، باورهای خود را تقویت می‌کنند. پژوهش‌های پیشین نیز نشان داده‌اند که مداخلات نمایشی می‌توانند به‌طور معناداری خودکارآمدی را افزایش دهند (Eyup, 2023; Ganzermiller, 2018; Taylor et al., 2022).

در سطح زیرمقیاس‌ها، افزایش معنادار توانمندی اجتماعی نشان‌دهنده آن است که تئاتر مجادله به‌طور ویژه در تقویت مهارت‌های ارتباطی، همکاری و تعامل مؤثر نقش دارد. این یافته با نتایج مطالعاتی که به نقش فعالیت‌های نمایشی در توسعه مهارت‌های اجتماعی اشاره کرده‌اند،

همخوانی دارد (Briones et al., 2022; Hammond, 2015). ماهیت تعاملی این روش، که مستلزم مشارکت فعال، گوش‌دادن، بیان دیدگاه و مذاکره است، به‌طور طبیعی موجب ارتقای این مهارت‌ها می‌شود.

همچنین، افزایش همدلی در گروه آزمایش، با نتایج پژوهش‌های پیشین همسو است که نشان داده‌اند تئاتر مجادله می‌تواند درک دیدگاه دیگران و حساسیت نسبت به احساسات آنان را افزایش دهد (Briones et al., 2022; Wei et al., 2023). در این رویکرد، کودکان با قرار گرفتن در نقش‌های مختلف، تجربه زیسته دیگران را بازنمایی می‌کنند که این امر به‌طور مستقیم به تقویت همدلی شناختی و عاطفی منجر می‌شود. این فرایند، یکی از مکانیسم‌های کلیدی در ارتقای مهارت‌های اجتماعی و کاهش تعارضات بین‌فردی محسوب می‌شود.

در مقابل، عدم معناداری تأثیر بر خودتنظیمی هیجانی و مسئولیت‌پذیری قابل تأمل است. این یافته را می‌توان با توجه به ماهیت این سازه‌ها تبیین کرد. خودتنظیمی هیجانی فرایندی درون‌فردی و پیچیده است که نیازمند مداخلات طولانی‌مدت‌تر و متمرکزتر بر مهارت‌های شناختی-هیجانی است (Khare et al., 2023). همچنین، مسئولیت‌پذیری بیشتر تحت تأثیر عوامل ساختاری مانند خانواده، مدرسه و هنجارهای اجتماعی قرار دارد و ممکن است در کوتاه‌مدت و از طریق یک مداخله محدود تغییر نکند. این تبیین با یافته‌های پژوهش‌هایی که نشان داده‌اند تغییرات عمیق هیجانی نیازمند مداخلات گسترده‌تر است، همخوانی دارد (Felsman et al., 2019).

به‌طور کلی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تئاتر مجادله می‌تواند به‌عنوان یک ابزار آموزشی و درمانی مؤثر در محیط مدرسه مورد استفاده قرار گیرد. این رویکرد با ترکیب عناصر خلاقیت، تعامل اجتماعی و یادگیری تجربی، شرایطی را فراهم می‌کند که کودکان بتوانند مهارت‌های ضروری برای سازگاری روانی و اجتماعی را در یک محیط حمایتی و جذاب کسب کنند. همچنین، این یافته‌ها اهمیت استفاده از روش‌های نوین و مبتنی بر هنر در نظام آموزشی را برجسته می‌سازد، به‌ویژه در شرایطی که مشکلات روان‌شناختی در میان دانش‌آموزان رو به افزایش است (Greco et al., 2019; Kim et al., 2019).

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به حجم نسبتاً محدود نمونه و استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس اشاره کرد که تعمیم‌پذیری یافته‌ها را محدود می‌کند. همچنین، تمرکز پژوهش بر دانش‌آموزان پسر یک پایه تحصیلی خاص، امکان تعمیم نتایج به سایر گروه‌های سنی و جنسیتی را کاهش می‌دهد. استفاده از ابزارهای خودگزارشی نیز ممکن است تحت تأثیر سوگیری پاسخ‌دهی قرار گرفته باشد. علاوه‌براین، مدت‌زمان مداخله نسبتاً کوتاه بوده و عدم وجود مرحله پیگیری، امکان بررسی پایداری اثرات را محدود کرده است.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده از نمونه‌های بزرگ‌تر و متنوع‌تر شامل هر دو جنس و پایه‌های تحصیلی مختلف استفاده شود. اجرای مطالعات طولی با دوره‌های پیگیری می‌تواند به بررسی ماندگاری اثرات مداخله کمک کند. همچنین، استفاده از روش‌های چندمنبعی مانند گزارش معلمان و والدین در کنار ابزارهای خودگزارشی، می‌تواند اعتبار نتایج را افزایش دهد. بررسی اثر تئاتر مجادله بر سایر متغیرهای روان‌شناختی مانند اضطراب اجتماعی، مهارت‌های حل مسئله و قلدری نیز پیشنهاد می‌شود.

با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهاد می‌شود از تئاتر مجادله به‌عنوان یک مداخله کاربردی در برنامه‌های آموزشی مدارس استفاده شود. برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای معلمان و مشاوران مدرسه به‌منظور آشنایی با این روش می‌تواند به گسترش کاربرد آن کمک کند. همچنین، ادغام این رویکرد در برنامه‌های درسی مرتبط با مهارت‌های زندگی و آموزش‌های اجتماعی-هیجانی می‌تواند زمینه‌ساز ارتقای سلامت روان و کیفیت تعاملات اجتماعی دانش‌آموزان شود.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران از تمامی شرکت‌کنندگان که در اجرای پژوهش حاضر کمک نمودند نهایت قدردانی و سپاس را دارند.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

چکیده گسترده

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Childhood represents a critical developmental period during which foundational cognitive, emotional, and social competencies are formed. Within educational settings, children are frequently exposed to interpersonal challenges that require effective coping, communication, and emotional regulation skills. The presence or absence of such competencies has been shown to significantly influence long-term psychological well-being and academic success. Among the most salient constructs in this domain are resilience and self-efficacy, both of which have been consistently identified as protective factors against a wide range of psychological difficulties. Resilience refers to an individual's capacity to adapt positively in the face of adversity, stress, or significant challenges, and is shaped by dynamic interactions between individual traits and environmental contexts (Watters et al., 2023). Empirical evidence indicates that low levels of resilience are associated with increased vulnerability to depression, anxiety, and maladaptive behavioral outcomes in children (Chang et al., 2018; Kim et al., 2019). Conversely, higher levels of resilience are linked to improved emotional regulation, problem-solving skills, and social adjustment (Doll & Song, 2023; Lee, 2022).

Self-efficacy, grounded in Bandura's social cognitive theory, is defined as an individual's belief in their capacity to execute behaviors necessary to produce desired outcomes (Bandura, 1977). In educational contexts, interactional self-efficacy—specifically the belief in one's ability to successfully engage with peers—plays a crucial role in shaping social competence, academic engagement, and emotional well-being (Wheeler & Ladd, 1982). Children with higher levels of self-efficacy demonstrate greater persistence, adaptability, and confidence in social interactions, while those with lower levels are more prone to social withdrawal and learned

helplessness (Bandura, 2014; Hossein Chari, 2007). Furthermore, research has highlighted the mediating role of self-efficacy in the relationship between stress and mental health outcomes (Hua & Howell, 2022). Given the importance of these constructs, identifying effective interventions to enhance resilience and self-efficacy in children has become a priority in educational and psychological research. In recent years, arts-based interventions have gained increasing attention due to their multidimensional impact on cognitive, emotional, and social processes. Among these, Forum Theatre, derived from Boal's Theatre of the Oppressed, offers a participatory and experiential approach to learning and development. This method transforms passive spectators into active participants, allowing individuals to explore real-life conflicts and experiment with alternative solutions in a safe and supportive environment (Hammond, 2013; Usakli, 2021). Forum Theatre is grounded in principles of critical consciousness and experiential learning, enabling participants to engage in reflective dialogue and collaborative problem-solving. Research has demonstrated its effectiveness in fostering empathy, social awareness, and communication skills (Briones et al., 2022; Wei et al., 2023). Additionally, it has been shown to enhance self-efficacy through mechanisms such as mastery experiences and observational learning (Eyup, 2023; Taylor et al., 2022). Studies have also indicated its role in promoting resilience by encouraging active coping strategies and strengthening interpersonal connections (Ryland & Scholte, 2019; Sappa & Barabasch, 2020). Despite these promising findings, empirical research examining the simultaneous effects of Forum Theatre on both resilience and interactional self-efficacy among elementary school children remains limited, particularly within non-Western cultural contexts. Therefore, the present study aims to address this gap by investigating the effectiveness of Forum Theatre in enhancing these critical psychological constructs among elementary school students.

Methods and Materials

The present study employed a quasi-experimental design with a pretest–posttest structure and a control group. The statistical population consisted of fourth-grade male elementary school students in Babol. A total of 36 students were selected through convenience sampling and randomly assigned to experimental and control groups. Inclusion criteria included being enrolled in elementary school, having parental consent, and not participating in other psychological interventions. After initial screening, 34 participants remained for final analysis due to attrition.

Data collection was conducted using two standardized instruments: the Social-Emotional Assets and Resilience Scales and the Children's Self-Efficacy for Peer Interaction Scale. The experimental group participated in a structured Forum Theatre intervention consisting of six weekly sessions, each lasting 90 minutes. The sessions included activities such as warm-up exercises, role-playing, image theatre, and full Forum Theatre enactments. The control group did not receive any intervention during this period.

Data were analyzed using descriptive statistics and inferential analyses, including multivariate analysis of covariance (MANCOVA) and univariate ANCOVA, controlling for pretest scores. Assumptions of normality, homogeneity of variance, and equality of covariance matrices were tested prior to analysis.

Findings

The results indicated that there were significant differences between the experimental and control groups in the posttest scores of resilience and interactional self-efficacy after controlling for pretest scores. Specifically, the experimental group demonstrated a statistically significant increase in overall resilience compared to the control group. The effect size for resilience was large, indicating a substantial impact of the intervention.

Similarly, interactional self-efficacy showed a significant improvement in the experimental group relative to the control group. The effect size for this variable was also considerable, suggesting that the intervention effectively enhanced students' confidence in their ability to interact with peers.

At the subscale level, significant improvements were observed in social competence and empathy within the resilience construct. Among the components of interactional self-efficacy, both conflict and non-conflict

interaction situations showed significant increases in the experimental group. However, no significant changes were found in emotional self-regulation and responsibility, indicating that the intervention had differential effects across various psychological dimensions.

Overall, the findings confirmed that Forum Theatre had a positive and statistically significant effect on key aspects of students' social-emotional functioning.

Discussion and Conclusion

The findings of the present study demonstrate that Forum Theatre is an effective intervention for enhancing resilience and interactional self-efficacy among elementary school students. The significant improvement in resilience suggests that experiential and participatory approaches can play a critical role in helping children develop adaptive coping strategies. By engaging students in simulated real-life scenarios, Forum Theatre provides opportunities for practicing problem-solving, perspective-taking, and emotional expression, all of which contribute to the development of resilience.

The observed increase in interactional self-efficacy highlights the importance of active participation and social engagement in building children's confidence in their interpersonal abilities. The interactive nature of Forum Theatre allows students to rehearse social behaviors, receive feedback, and observe peer performance, thereby strengthening their belief in their own capabilities.

The differential effects observed across subscales suggest that while Forum Theatre is highly effective in enhancing social and relational dimensions, it may be less impactful on more internally regulated constructs such as emotional self-regulation and responsibility. These findings indicate that additional or complementary interventions may be necessary to address these aspects comprehensively.

In conclusion, the present study provides empirical support for the use of Forum Theatre as a valuable arts-based intervention in educational settings. Its capacity to foster resilience and interactional self-efficacy makes it a promising tool for promoting students' psychological well-being and social competence. Integrating such approaches into school programs can contribute to the development of more adaptive, confident, and socially skilled individuals.

فهرست منابع

References

- Amiri, S. (2022). *The Effectiveness of Dramatherapy on Resilience and Social Adjustment of Afghan Refugee Women* Islamic Azad University, West Tehran Branch].
- Babusyte, J., Rabikauskaite, D., & Petruzyte, D. (2015). Building Psychosocial Resilience in Young People: The Possibilities of Forum Theatre. *Humanities and Social Sciences Latvia*, 23(2), 5-21.
- Bandura, A. (1977). Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological review*, 84(2), 191-215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Bandura, A. (2014). Exercise of Personal Agency Through the Self-Efficacy Mechanism. In R. Schwarzer (Ed.), *Self-Efficacy: Thought Control of Action* (pp. 3-38). Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315800820>
- Bettman, M. C. (2020). *Forum Theatre as Performative Pedagogy in the Teaching and Learning of Life Orientation in Primary Schools in South Africa* University of KwaZulu-Natal].
- Bhukhanwala, F. (2014). Theater of the Oppressed in an After-School Program: Middle School Students' Perspectives on Bullying and Prevention. *Middle School Journal*, 46(1), 3-12. <https://doi.org/10.1080/00940771.2014.11461898>
- Brendtro, L. K. (2019). Pathways From Pain to Resilience. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 10(2-3), 5-24. <https://doi.org/10.18357/ijcyfs102-3201918850>
- Briones, E., Gallego, T., & Palomera, R. (2022). Creative Drama and Forum Theatre in Initial Teacher Education: Fostering Students' Empathy and Awareness of Professional Conflicts. *Teaching and Teacher Education*, 117, 103809. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103809>

- Chang, C. W., Yuan, R., & Chen, J. K. (2018). Social Support and Depression Among Chinese Adolescents: The Mediating Roles of Self-Esteem and Self-Efficacy. *Children and Youth Services Review*, 88, 128-134. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.006>
- Doll, B., & Song, S. Y. (2023). Enhancing Resilience in Classrooms. In S. Goldstein & R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of Resilience in Children* (pp. 525-537). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-14728-9_30
- Eyup, B. (2023). The Effect of Creative Drama on the Creative Self-Efficacy of Pre-Service Teachers. *Journal of Pedagogical Research*, 7(4), 48-74. <https://doi.org/10.33902/JPR.202319853>
- Felsman, P., Seifert, C. M., & Himle, J. A. (2019). The Use of Improvisational Theater Training to Reduce Social Anxiety in Adolescents. *The Arts in Psychotherapy*, 63, 111-117. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2018.12.001>
- Ganzermler, J. D. (2018). *Creative Persuasion: Enhancing Well-Being and Self-Efficacy Through Theatrical Performance* [University of Maryland].
- Greco, G., Cataldi, S., & Fischetti, F. (2019). Karate as Anti-Bullying Strategy by Improvement Resilience and Self-Efficacy in School-Age Youth. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(Suppl. 5), 1863-1870. <https://doi.org/10.7752/jpes.2019.s5272>
- Hammond, N. (2013). Introducing Forum Theatre to Elicit and Advocate Children's Views. *Educational Psychology in Practice*, 29(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/02667363.2012.756164>
- Hammond, N. (2015). *Forum Theatre for Children: Enhancing Social, Emotional and Creative Development*. Institute of Education Press.
- Hossein Chari, M. (2007). Comparison of Perceived Self-Efficacy in Social Interaction With Peers Among a Group of Male and Female Middle School Students. *Psychological studies*, 3(4), 87-103.
- Hua, J., & Howell, J. L. (2022). Coping Self-Efficacy Influences Health Information Avoidance. *Journal of Health Psychology*, 27(3), 713-725. <https://doi.org/10.1177/1359105320967108>
- Khare, S. K., Blanes-Vidal, V., Nadimi, E. S., & Acharya, U. R. (2023). Emotion Recognition and Artificial Intelligence: A Systematic Review (2014-2023). *Information Fusion*, 102, 102019. <https://doi.org/10.1016/j.inffus.2023.102019>
- Kim, D. H., Bassett, S. M., So, S., & Voisin, D. R. (2019). Family Stress and Youth Mental Health Problems: Self-Efficacy and Future Orientation Mediation. *American Journal of Orthopsychiatry*, 89(2), 125-133. <https://doi.org/10.1037/ort0000371>
- Lee, E. A. (2022). *Building Resiliency in Adolescents to Support Mental Health* [Alliant International University].
- Merrell, K. W. (2011). *Social Emotional Assets and Resilience Scales: Professional Manual*. PAR.
- Ryland, M., & Scholte, T. (2019). Rehearsing Resilience (and Beyond): Facilitating Second-Order Observation of Conflict Through Forum Theatre. *Kybernetes*, 48(4), 740-750. <https://doi.org/10.1108/K-11-2017-0430>
- Salamat, S. P., & Sheikholeslami, R. (2021). The Effectiveness of Perspective-Taking Training Using Forum Theatre on Promoting Forgiveness and Gratitude Virtues. *Journal of Teaching and Learning Studies*, 13(2), 1-23. <https://doi.org/10.22099/jsli.2021.39979.2939>
- Sappa, V., & Barabasch, A. (2020). Empowering In-Service Teachers: A Resilience-Building Intervention Based on the Forum Theatre Technique. In L. McKay & G. Barton (Eds.), *Arts-based research, resilience and well-being across the lifespan* (pp. 147-167). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-26053-8_9
- Taylor, S. B., Calzavara, L., Kontos, P., & Schwartz, R. (2022). Sex Education by Theatre (SEXT): The Impact of a Culturally Empowering, Theatre-Based, Peer Education Intervention on the Sexual Health Self-Efficacy of Newcomer Youth in Canada. *Sex Education*, 22(6), 705-722. <https://doi.org/10.1080/14681811.2021.1960379>
- Thambu, N., & Rahman, M. H. A. (2017). Forum Theatre as a Behavior Change Strategy: Qualitative Findings From Moral Education Class. *SEARCH Journal of Media and Communication Research*, 9(1), 25-46.
- Usakli, H. (2021). Inner Voice or Forum Theater to Resolve Communicational Problems. *Participatory educational research*, 8(3), 1-14. <https://doi.org/10.17275/per.21.51.8.3>
- Watters, E. R., Aloe, A. M., & Wojciak, A. S. (2023). Examining the Associations Between Childhood Trauma, Resilience, and Depression: A Multivariate Meta-Analysis. *Trauma, Violence, and Abuse*, 24(1), 231-244. <https://doi.org/10.1177/15248380211029397>
- Wei, T. C., Lue, K. H., Tsai, M. C., & Sun, H. L. (2023). Application of Forum Theatre to Humanities Education for Medical Students: Focusing on Empathy. *Journal of Medical Education*, 34(1), 11-15.
- Wheeler, V. A., & Ladd, G. W. (1982). Assessment of Children's Self-Efficacy for Social Interactions With Peers. *Developmental Psychology*, 18(6), 795-805. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.18.6.795>